

4^η ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΛΥΚΕΙΑ

1^ο ΘΕΜΑ: Κωνσταντίνος Τσάτσος, “Το πρώτο μάθημά μου για την αρχοντιά”, Ευθύνη, τχ. 169 / Ιανουάριος 1986

Θα 'μωνα δέκα χρονών. Το καλοκαίρι, όταν τέλειωνα το σχολείο κατέβαινα στο ισόγειο δικηγορικό γραφείο του πατέρα μου, όπου και με έβαζαν να αντιγράψω **δικόγραφα**. Για τις τέσσερις σελίδες χωρίς περιθώριο, πληρωνόμουν μια δραχμή. Καθισμένος σ' ένα από τα γραφεία των βοηθών χάζευα πού και πού τους πελάτες, κάθε λογής, πού μπαινόβγαιναν.

Ένα πρωινό ήρθε ένας λεβεντόγερος με κατάσπρη φουστανέλλα. Οι φουστανελλάδες ακόμη τότε δεν ήταν σπάνιο φαινόμενο. Είδα τους βοηθούς δικηγόρους να σηκώνονται και να του κάνουν μian ιδιαίτερα θερμή υποδοχή. Ο πρώτος βοηθός που φαίνεται να τον γνώριζε καλά, έπιασε κουβέντα μαζί του. Και μια στιγμή τον ρωτάει: «Και τώρα, μπάρμπα Μήτρο, πόσων χρόνων είσαι;» Και ο μπάρμπα Μήτρος, με τ' όνομα Δημήτριος Μαλαμούλης που είχε εν τω μεταξύ στρογγυλοκαθίσει, του απαντάει μονολεκτικά... «Δύο». Δηλαδή εκατόν δύο. Από τα εκατό είχε αρχίσει νέα αρίθμηση.

Βγήκε εν τω μεταξύ ο πατέρας μου. Τον οδήγησε στο μέσα γραφείο τα είπανε με αυτόν και το γιο του, ένα λεβέντη εβδομηνταπεντάρη, και όταν βγήκαν στο δωμάτιο που βρισκόμουν και εγώ, πρώτα με σύστησε και ύστερα μου ανήγγειλε ότι θα πάμε την Κυριακή να επισκεφθούμε τον Μαλαμούλη στο χειμαδιό του, κάπου στον Ωρωπό.

Από κουβέντα δεν έπαιρνε ο μπάρμπα Μήτρος. Λίγα λόγια, μετρημένα, βαριά. Τους βοηθούς τού πατέρα μου κι εμένα είχα το αίσθημα ότι μας έβλεπε σαν μικρό κοπάδι αρνάκια. Μικρό, διότι ο Μαλαμούλης είχε απάνω από 3000 αρνιά και κατσίκια, στα Άγραφα το καλοκαίρι και τον χειμώνα στα ορεινά της Αττικής. Την Κυριακή, όταν φθάναμε στον τόπο όπου είχε στήσει τα τσαντήρια του, των παιδιών, των εγγονών και των δισεγγόνων του, ρίχτηκαν οι καθιερωμένες μπαταριές και μετά μαζευτήκαμε στο μεγάλο τσαντήρι του Γέρου. Είχα μαζί μου, νέο εικοσάχρονο, τον δάσκαλό μου Basset, αυτόν που έκανα πρόσωπο στους «Διαλόγους σε μοναστήρι». Αυτός που δεν χόρταινε να θαυμάζει. Σε λίγο σταύρωσε ο Γέρος το πρώτο ψωμί. Και οι γυναίκες, αμίλητες και φασαρεμένες μοίραζαν τα κοψίδια, αρνάκι, κατσικάκι, όλα τα αγαθά. Θυμάμαι ακόμη τις βεδούρες τα γιασούρτια.

Ο γέρο Μαλαμούλης, στη μέση καθισμένος σταυροπόδι, μέσ' στις άσπρες βελέντζες, τα επόπτευε όλα και έδινε στις γυναίκες και στους παραγιούς προσταγές. Όταν λίγο μεγαλύτερος διάβασα «Οδύσσεια» τον γέρο Μαλαμούλη τον ταύτιζα μέσ' στη φαντασία μου με τον Νέστορα, όταν δέχονταν τον Τηλέμαχο.

Καθώς ήμουν καθισμένος πλάι στον πατέρα μου τον ρώτησα ψιθυριστά: «Qu'est-il ce vieux;». «C'est un grand seigneur» μου απαντάει ο πατέρας μου και αυτός ψιθυριστά. Και γυρίζοντας αργότερα το λόγο στα ελληνικά: «Να καταλάβεις τι είναι αρχοντιά».

Ήταν το πρώτο μάθημά μου για το μέγα τούτο ηθικό αγαθό: την αρχοντιά. Αργότερα, μεγάλος σ' ένα πελοποννησιακό χωριό, γνώρισα έναν άλλο πιο νέο, σχεδόν **μεσόκοπο**, χωρικό. Στο πρόσωπό του ξανασυνάντησα αυτό που είχα γνωρίσει παιδί στο πρόσωπο του Μαλαμούλη: την αρχοντιά. Το σταύρωμα του καρβελιού από αυτόν ήταν μια **ιεροπραξία**.

Η αρχοντιά δεν είναι συνώνυμο με την αριστοκρατικότητα, δεν σημαίνει καμιά ταξική διαφορά ή μια διαφορά πλούτου. Αλλά δεν είναι και ένα ηθικό απλώς γνώρισμα. Είναι μια σύνθεση υπερηφάνειας, **ευπρέπειας**, αυτοπεποίθησης, μεγαλοψυχίας. Άρχοντες βρίσκεις **εγκατεσπαρμένους** σε όλα τα είδη ανθρώπων. Ο άρχοντας δεν γίνεται ποτέ μάζα, σε όποια τάξη και αν ανήκει, μένει πάντα πρόσωπο. Δεν μπορώ — ίσως αδυναμία μου — με μια φράση να την ορίσω την αρχοντιά. Αλλά όταν συναντώ κάποιον που έχει αυτό το σύμπλεγμα των αρετών που την απαρτίζουν, τότε την αναγνωρίζω. Λέω μέσα μου: Αυτός είναι άρχοντας. Ανήκει σε αυτή την εκλεκτή κατηγορία ανθρώπων. Έχομε άρχοντες κατά την νομική έννοια, που δεν έχουν αρχοντιά. Έχομε όμως χειρώνακτες που έχουν αρχοντιά. (569 λέξεις)

Κωνσταντίνος Τσάτσος, περιοδικό Ευθύνη, τχ. 169 / Ιανουάριος 1986

Σημειώσεις:

1. «Qu'est-il ce vieux;». «C'est un grand seigneur»: Τι είναι αυτός ο γέρος; Είναι ένας άρχοντας.

Ερωτήσεις:

1. «Όταν λίγο μεγαλύτερος διάβασα «Οδύσσεια», τον γέρο Μαλαμούλη τον ταύτιζα μέσ' στη φαντασία μου με τον Νέστορα, όταν δέχονταν τον Τηλέμαχο». Ο Κωνσταντίνος Τσάτσος (1899 – 1987), έναν χρόνο πριν πεθάνει, στα 87 του χρόνια, γράφει ένα κείμενο για τον γέρο Μαλαμούλη τον οποίο γνώρισε στα 10 του χρόνια. Για ποιόν λόγο η μορφή αυτού του ανθρώπου αποτυπώθηκε στην μνήμη του Κωνσταντίνου Τσάτσου τόσο έντονα; Γιατί τον ταυτίζει με τον Νέστορα; Να διατυπώσεις τις σκέψεις σου σε μια παράγραφο περίπου 50 λέξεων. (10 μ.)
2. «Θα 'μουνα δέκα χρονών. Το καλοκαίρι, όταν τέλειωνα το σχολείο κατέβαινα στο ισόγειο δικηγορικό γραφείο του πατέρα μου, όπου και με έβαζαν να αντιγράψω δικόγραφα. Για τις τέσσερις σελίδες χωρίς περιθώριο, πληρωνόμουν μια δραχμή.»: Ο συγγραφέας δηλώνει ότι εργαζόταν από 10 ετών και κέρδιζε χρήματα από την δουλειά του. Να γράψετε μια παράγραφο 50 περίπου λέξεων σχολιάζοντας το γεγονός αυτό. Για ποιόν λόγο ο πατέρας του συγγραφέα αναθέτει στον δεκάχρονο γιο του μια έμμισθη εργασία; Πώς θα χαρακτηρίζατε την δουλειά που του αναθέτει; Χειρωνακτική ή πνευματική; [10 μ.]
3. Δικόγραφα, μεσόκοπο, ιεροπραξία, ευπρέπειας, εγκατεσπαρμένους: οι λέξεις αυτές είναι σύνθετες. Να διακρίνεις τα συνθετικά τους και να δημιουργήσεις από το κάθε συνθετικό μία καινούργια σύνθετη λέξη. (σύνολο 10 νέες σύνθετες λέξεις). [10 μ]

4. Στο κείμενο υπάρχουν πολλές λέξεις που χρησιμοποιούνται ως ειδικό λεξιλόγιο ή ως ιδιαίτερη γλωσσική ποικιλία. Να εντοπίσεις πέντε (5) τέτοιες λέξεις.

[5 μ.]

5. Η μορφή του γέρου Μαλαμούλη ταυτίστηκε στην συνείδηση του συγγραφέα με τον Νέστορα της Οδύσσειας. Να περιγράψετε σε ένα κείμενο 100-120 περίπου λέξεων ένα πρόσωπο που τυχαίνει να γνωρίζετε και το οποίο το ταυτίζετε με κάποιον ήρωα (από την λογοτεχνία, τον κινηματογράφο, τα κόμικς, κλπ).

[25 μ]

Απαντήσεις

3. Φουστανελλάδες, μπάρμπα, χειμαδιό, μπαταριές, τσαντήρι, φασαρεμένες, κοψίδια, βεδούρες, βελέντζες, καρβελιού.